

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-masteropleiding

Leraar Godsdienst

deeltijd

Christelijke Hogeschool Windesheim

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-masteropleiding
Leraar Godsdienst
deeltijd

Christelijke Hogeschool Windesheim

Hobéon Certificering BV

Datum

06 juli 2012

Auditteam

Drs. R.B. van der Herberg

C. van Eerten

Prof. dr. J.J. de Lange

M.C.J. Rigter

Secretaris

Drs. R.F. Stapert

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	INLEIDING	3
3.	SAMENVATTEND OORDEEL	5
4.	OORDELEN PER STANDAARD	7
4.1.	Beoogde eindkwalificaties	8
4.2.	Onderwijsleeromgeving	13
4.3.	Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	18
5.	ALGEMENE CONCLUSIE	21
6.	AANBEVELINGEN	23
	BIJLAGE I Scoretabel	25
	BIJLAGE II Specifieke eindkwalificaties	27
	BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma	31
	BIJLAGE IV Locatiebezoek 06 december 2011	33
	BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten	35
	BIJLAGE VI Overzicht auditteam	37

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Christelijke Hogeschool Windesheim
status instelling	bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	instellingstoets moet nog plaatsvinden

NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	M Leraar Godsdienst
registratienummer croho	45274
Domein /sector croho	onderwijs
oriëntatie opleiding (hbo – wo)	hbo
niveau opleiding	master
aantal studiepunten (ec's)	90
afstudeerrichtingen	Leraar Godsdienst Geestelijk Verzorger
locatie(s)	Enschede
variant(en)	deeltijd
relevante lectoraten	Lectoraat Theologie & Levensbeschouwing
datum audit	06 december 2011

Instroom ¹	2010	2011
▪ instroom 1 ^e jaar	2	2
▪ instroom 2 ^e jaar	0	0
▪ instroom 3 ^e jaar	0	0
Rendement cohort	2010	2011
▪ na 3 jaar	0%	0%
docent–student ratio		
▪ gerealiseerde ratio: 1:6		
▪ doel-ratio: 1:25		
contacturen		
▪ 1 ^e jaar: 162 (zelfstudie 818 uur) – 35 ec's		
▪ 2 ^e jaar: 162 (zelfstudie 818 uur) – 35 ec's		
▪ 3 ^e jaar: 30 (zelfstudie 530 uur) – 20 ec's		

¹ Zie ook Hoofdstuk 2.

2. INLEIDING

Christelijke Hogeschool Windesheim heeft in juni 2010 de masteropleiding Leraar Godsdienst overgenomen van de NHL Hogeschool te Leeuwarden. Preciezer: de masteropleiding Leraar Godsdienst die de NHL Hogeschool tot 2010 *te Enschede* heeft aangeboden, want de masteropleiding die de NHL Hogeschool te Leeuwarden aanbiedt, blijft onderdeel van de NHL Hogeschool.

Na de overname heeft Windesheim het NHL-curriculum van de opleiding substantieel gewijzigd. In concreto betekent dit, dat de opleiding in september 2011 van start is gegaan met een vernieuwd programma waarvan ten tijde van de audit (december 2011) het integraal ontwerp gereed was en het eerste jaar inhoudelijk volledig was ingevuld. De twee studenten die na de overname door Windesheim in 2010 met de opleiding waren gestart, hebben inmiddels hun studie gestaakt. Met andere woorden, het direct na de overname vigerende NHL-curriculum (in de perceptie van Windesheim het 'oude' curriculum) was ten tijde van de audit als object van beoordeling niet meer relevant. Het auditteam heeft het NHL-curriculum dan ook niet in zijn kwaliteitsonderzoek betrokken en zich uitsluitend beperkt tot de opleiding die thans door Windesheim wordt uitgevoerd.

Het bovenstaand impliceert in feite, dat de onderhavige opleiding zich in termen van accreditatie in een merkwaardige positie bevindt: in formele zin gaat het om een beoordeling van een croho-geregistreerde opleiding, in materiële zin gaat het echter om een opleiding die ten tijde van de audit haar programma nog niet volledig had uitgevoerd. Sterker nog, de door het auditteam te beoordelen opleiding was nog maar zeer recent (drie maanden vóór de audit) gestart.² Deze situatie maakte het voor het auditteam onmogelijk zich een oordeel te vormen over de *gerealiseerde* eindkwalificaties. Voorts kon het auditteam zijn oordeel over de onderwijsleeromgeving slechts in beperkte mate baseren op de feitelijke uitvoering van het opleidingsprogramma, waarvan immers ten tijde van de audit slechts een gedeelte was geïmplementeerd.

Het auditteam heeft zich dan ook beperkt tot een oordeelsvorming over de beoogde eindkwalificaties, de beoogde onderwijsleeromgeving en het beoogde systeem van toetsen & beoordelen. Het onderhavige rapport en het advies van het auditteam moeten tegen deze achtergrond worden beschouwd.

² Het auditteam heeft overigens, na de audit op 6 december 2011, de in februari 2012 beschikbare en door de opleiding beoordeelde studentproducten uit het 1^e semester ingezien.

3. SAMENVATTEND OORDEEL

Ten geleide

Het auditteam heeft zich (zie Inleiding) beperkt tot een oordeelsvorming over de beoogde eindkwalificaties, de beoogde onderwijsleeromgeving en het beoogde systeem van toetsen & beoordelen. Het samenvattend oordeel van het auditteam moeten tegen deze achtergrond worden begrepen.

Samenvattend oordeel

1. *Beoogde eindkwalificaties*

De beoogde eindkwalificaties laten zich kort samenvatten: het opleiden van theologisch geschoolde professionals die binnen de beroepspraktijk (leraar, geestelijk verzorger) vanuit een leidende positie een bijdrage kunnen leveren aan de verdere ontwikkeling van het godsdienstonderwijs en de geestelijke verzorging. Reikwijdte, oriëntatie en niveau van die doelstellingen corresponderen met de complexe eisen die het werkveld stelt aan een 1^e graads leraar en aan een hooggekwalificeerde geestelijk verzorger. Het doen van onderzoek en 'internationale oriëntatie nemen een prominente plaats in binnen de opleidingsdoelstelling. Overigens is de verwevenheid met het werkveld (via docenten, gastdocenten en studenten alsook via de intensieve samenwerking met scholen en met werkveldorganisaties in de geestelijke verzorging) zodanig sterk dat de eventuele noodzaak tot herijking en/of actualisering van de doelstellingen een telkens terugkerend gespreksonderwerp is. Sterk punt is voorts, dat de opleiding de beoogde eindkwalificaties zodanig heeft gedifferentieerd en geconcretiseerd, dat zij inderdaad kunnen dienen als richtinggevend kader voor het opleidingsprogramma. In alle opzichten gaat het hier om eindkwalificaties die qua niveau passen bij een masteropleiding en die qua oriëntatie volledig recht doen aan wat het werkveld verwacht. Het oordeel van het auditteam over 'de beoogde eindkwalificaties luidt dan ook: goed.

2. *Onderwijsleeromgeving*

De opleiding biedt een ambitieus en veeleisend programma aan op een hoog niveau, waarbinnen interactie met het werkveld een vanzelfsprekend element is, met extra aandacht voor op praktijk georiënteerd onderzoek waar de studenten overigens goed op worden voorbereid, ook in methodologisch opzicht. In de inhoud & leerdoelen worden de focus en het niveau van de opleiding (het opleiden van theologisch goed geschoolde professionals die binnen de beroepspraktijk een bijdrage kunnen leveren aan de verdere ontwikkeling van het godsdienstonderwijs en de geestelijke verzorging) zichtbaar. Mede dankzij het sterk op vorming ('Bildung') gerichte didactisch concept, waarbij de student individueel en samen met andere studenten via zelfreflectie en interactieve peer-reflectie zich steeds verder ontwikkelt als beroepsbeoefenaar, is de opleiding erin geslaagd de reikwijdte, oriëntatie en het niveau van de doelstellingen zichtbaar te maken in de inhoud en de vormgeving van het programma. Ook dankzij het zeer deskundig en betrokken docentencorps met zijn vele contacten in binnen- en buitenland, is de opleiding in staat tot het realiseren van een hoogwaardige opleiding die een belangrijke rol zal (kunnen) spelen in de verdere ontwikkeling van de kwaliteit van het godsdienstonderwijs en van de geestelijke verzorging. Het oordeel van het auditteam is dan ook zeer positief wat tot uitdrukking zou moeten komen in een kwalificatie 'goed'. Omdat de opleiding nog slechts aan het begin van de uitvoering staat –het 1^e jaar is gedeeltelijk uitgevoerd, het 2^e en 3^e jaar zijn nog niet uitgevoerd– volstaat het auditteam thans met de formele kwalificatie 'voldoende'.

3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Het systeem van toetsen wordt gekenmerkt door enerzijds een grote variëteit aan toetsvormen die telkens corresponderen met de aard van de te toetsen competenties en anderzijds de grote nadruk op inhoudelijke feedback, waardoor het toetsen & beoordelen een substabiëel leereffect heeft. Ook in de toetsing, en dan met name in de gespecificeerde beoordelingscriteria, worden de focus en het niveau van de opleiding (het opleiden van theologisch goed geschoolde professionals die binnen de beroepspraktijk een sturende bijdrage kunnen leveren aan de verdere kwaliteitsontwikkeling van het godsdienstonderwijs en de geestelijke verzorging) zichtbaar. De uitvoeringskwaliteit van het toetsen & beoordelen wordt zeker gesteld door gerichte afspraken, instructies, controle en interventies onder de regie van de Examencommissie. Kortom: Het systeem van toetsen & beoordelen bestrijkt alle eindkwalificaties en voorziet in valide en betrouwbare (toets)opdrachten, in transparante beoordelingskaders en in systematische, leereffectieve feedback. Het auditteam beoordeelt het systeem dan ook als 'goed'. Omdat het systeem nog niet in volle breedte is uitgevoerd, volstaat het auditteam echter met een formele kwalificatie 'voldoende' voor dit aspect van standaard 3.

Voor wat betreft het aspect 'gerealiseerde eindkwalificaties', onthoudt het auditteam zich van een oordeel. Immers, werkstukken op basis waarvan kan worden vastgesteld of de beoogde eindkwalificaties inderdaad worden gerealiseerd, zijn thans nog niet voorhanden. Daarmee zij voorts gezegd, dat het auditteam geen oordeel uitspreekt over standaard 3 als zodanig.

Algemene conclusie

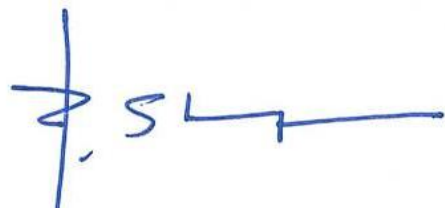
De kracht van de masteropleiding Leraar Godsdienst / Geestelijk Verzorger ligt in (i) de hechte banden met de beroepspraktijk, (ii) het sterke accent op onderzoek, gericht op de ontwikkeling van de kwaliteit van de beroepspraktijk en het hoge niveau van de theoretische scholing. Deze drie kenmerken zijn zichtbaar in (i) de samenstelling van het docententeam, (ii) de doelstelling, inhoud en de werkvormen van het programma en (iii) de opzet van de onderzoekslijn binnen het programma. Op deze wijze maar ook dankzij de deskundigheid en de sterke betrokkenheid van het docentencorps, heeft Windesheim een programma ontworpen dat meer dan voldoende basis biedt voor het opleiden van professionals (in casu masters) die hun eigen beroepspraktijk op een hoger plan kunnen brengen.

Omdat het auditteam geen oordeel uitspreekt over standaard 3, onthoudt het auditteam zich ook van een eindoordeel over de opleiding. Accreditatie van de opleiding is dus nog niet aan de orde. Gelet op de door het auditteam vastgestelde kwaliteit heeft het auditteam er vertrouwen in, dat de opleiding nadat zij de volledige uitvoeringscyclus heeft doorlopen in aanmerking kan komen voor accreditatie. Het auditteam stelt dan ook voor de in juli 2013 aflopende accreditatie met één jaar te verlengen. Op dat moment is de opleiding volledig uitgevoerd en kan een definitief kwaliteitsoordeel over de opleiding worden gevormd.

09 juli 2012

drs. R.B. van der Herberg,
voorzitter auditteam

drs. R.F. Stapert,
secretaris

4. OORDELEN PER STANDAARD

Ten geleide

Situatie 2010

Windesheim, in casu de Afdeling Theologie en Levensbeschouwing (Afdeling T&L) binnen het Domein 'Bewegen en Educatie', heeft per 1 september 2010 de masteropleiding leraar Godsdienst van NHL Hogeschool overgenomen vanuit haar ambitie in Noord-Oost Nederland een sterke masteropleiding te realiseren voor de beroepenvelden leraar godsdienst en geestelijke verzorging. Na deze overname volgden twee studenten de opleiding te Enschede. Zij hebben inmiddels hun studie gestaakt.

Situatie 2011

De Afdeling T&L heeft na de overname van de NHL-masteropleiding een projectgroep ingesteld om het curriculum van de 'overgenomen' opleiding te evalueren en zo nodig aan te passen of door te ontwikkelen. Mede na consultatie van het werkveld via (o.a.) een conferentie in juni 2011, waarbij gezondheidszorg, geestelijke verzorging en defensie vertegenwoordigd waren, kwam de projectgroep tot de slotsom, dat het NHL-curriculum en de daarmee verband houdende eindkwalificaties versterking behoefde op het vlak van internationalisering, onderzoek en gerichtheid op de beroepspraktijk. Het werk van de projectgroep heeft geleid tot een vernieuwd Windesheim-curriculum, dat per 1 september 2011 van start is gegaan. Twee studenten volgen thans deze vernieuwde opleiding.

Windesheim curriculum versus NHL-curriculum

De significante verschillen tussen het Windesheim-curriculum en het NHL-curriculum laten zich als volgt samenvatten:

- Het Windesheim-curriculum kent een variant Geestelijke Verzorging die zich expliciet richt op competenties die voor een geestelijke verzorger van belang zijn in het beroepsdomein (o.a. zorg, defensie, justitie, politie) waarin hij/zij werkzaam zal zijn. Dan gaat het om bijvoorbeeld pastorale, agogische, missionaire en liturgische competenties, maar ook en uitdrukkelijk om zorg-gerelateerde competenties, bijvoorbeeld m.b.t. psychiatrie en geriatrie;
- Het Windesheim-curriculum voorziet in een onderzoeksleerlijn die qua methodiek en themagerichtheid nauw aansluit bij enerzijds het masterniveau van de beoogde eindkwalificaties en anderzijds bij de inhoudelijke reikwijdte van die beoogde eindkwalificaties.
- Het Windesheim curriculum heeft thans –en dat is geheel in lijn met de door Windesheim beoogde eindkwalificaties– de internationale dimensie en de daarmee verband houdende deelcompetenties in het programma opgenomen en met 4 ec's gewaardeerd. Voorts bestaat de literatuurlijst voor ten minste 30% uit buitenlandse werken.

4.1. Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor–master) en oriëntatie (hbo–wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

De beoogde eindkwalificaties

Binnen de doelstelling van de opleiding staan de eindkwalificaties Leraar Godsdienst centraal. De SBL-competenties bepalen dan ook de kern van het opleidingsprogramma. Binnen die doelstelling heeft de opleiding ook de eindkwalificaties Godsdienst-Pastoraal werk (GPW) opgenomen als basis voor de variant Geestelijk Verzorger. Overigens vertonen beide typen competentie-sets een aanzienlijke overlap waardoor de studenten voor een groot deel hetzelfde programma volgen. Zie onder § II.

I. Eindkwalificaties: Leraar Godsdienst (1^e graad)

Competenties

Conform landelijke afspraken (2005) heeft de opleiding de eindkwalificaties gerelateerd aan de volgende dimensies van de beroepsinhoud en -uitoefening: (i) onderwijsontwikkeling, (ii) onderwijsuitvoering, (iii) kwaliteitsbewaking en (iv) kennisontwikkeling. De competenties van de leraar Godsdienst hebben dan ook betrekking op zijn/haar rol als (i) vakspecialist, (ii) vakdidacticus, (iii) pedagoog, (iv) ontwikkelaar en onderzoeker, (v) professional binnen een schoolorganisatie en (vi) regisseur van de eigen professionele ontwikkeling.

In haar Kritische Reflectie heeft de opleiding bij deze rollen de respectieve competenties gedetailleerd beschreven, met daarbij telkens een expliciete verwijzing naar één of meer Dublin Descriptoren. In feite heeft Windesheim de SBL-competenties op een hoger niveau geherformuleerd, daarbij mede gebruikmakend van de uitgangspunten die commissie NLQF-EFQ in haar rapport van mei 2011 heeft vastgelegd. Een en ander heeft Windesheim op zeer inzichtelijke wijze vastgelegd in de zogeheten 'Maatlat', waarin zij het bachelorniveau en het masterniveau expliciet ten opzichte van elkaar heeft gedefinieerd.

Het gaat bij de onderhavige opleiding om 7 competenties, die telkens nader zijn gespecificeerd in (totaal 28) deelcompetenties. Vanuit de verschillende beroepsrollen beschikt de afgestudeerde over grondige kennis en/of vaardigheden op de volgende terreinen:

- de inhoud van de aan godsdienst / levensbeschouwing gerelateerde disciplines (vastgelegd in de kennisbasis). Levensbeschouwing en ethiek: (i) in theoretische context, geloofscontext, in de context van symbolen en rituelen, (ii) bij personen, (iii) in de samenleving, (iv) in de kunst en (v) in het vo en hbo;
- de toepassing van kennis: het vertalen van inhoud naar onderwijsaanbod: (i) het 'vak', (ii) de didactische context, (iii) de pedagogische context, (iv) de curriculaire context;
- de beroepsuitoefening: (i) implementatie van onderwijsconcepten, -inhouden & -methoden en (ii) vakinhoudelijke en onderwijskundige innovatie;
- het onderzoek gericht op verdere ontwikkeling van de kwaliteit van (i) het 'vak', (ii) onderwijsconcept en -methoden, (iii) onderwijsuitvoering.

Twee voorbeelden:

Pedagoog (1) De docent is deskundig in de sociaal-emotionele, levensbeschouwelijke en morele ontwikkeling van tieners, jong volwassenen en volwassenen. (2) De docent kan problemen signaleren, analyseren en daaraan conclusies verbinden voor het handelen. (3) De docent is expert (i) in het begeleiden van leerlingen in hun (religieuze en levensbeschouwelijke) identiteit en (ii) op het gebied van actuele informatie voor leerlingen, waardoor zij gestimuleerd worden hun eigen antwoorden te zoeken, formuleren en communiceren. (4) De docent stimuleert leerlingen in morele en ethische sensibiliteit. (5) De docent begeleidt de leerlingen in complexe vragen bij ethische en religieuze argumentaties.

Professional in de organisatie: (1) De docent kan leidinggeven aan een team en zorgt voor optimale en effectieve samenwerking binnen het team en binnen de organisatie. (2) De docent kan situationeel gebruik maken van verschillende leiderschapsvormen. (3) De docent is deskundig op het gebied van organisatie- en bestuursvormen binnen het voortgezet en hoger onderwijs, (4) De docent kan leidinggeven aan het proces van analyse en formulering van de levensbeschouwelijke concepten en waarden die onder de pedagogische uitgangspunten van de school liggen. (5) De docent is in staat om de relevantie van het vak godsdienst en levensbeschouwing voor het voetlicht te brengen binnen de school. (6) De docent kan samenwerken en communiceren over complexe onderwerpen met gelijken, leidinggevend en niet-specialisten.

Deze twee voorbeelden illustreren, naar het oordeel van het auditteam, op ondubbelzinnige wijze de reikwijdte van de beoogde eindkwalificaties. Een reikwijdte die de individuele beroepsuitoefening overschrijdt: het gaat hier om een professional die een sturende of leidende rol kan spelen in de organisatie waar hij werkzaam is en die vanuit die kwaliteit een bijdrage kan leveren, niet alleen aan de uitoefening van zijn eigen beroep, maar aan het beroep als zodanig.

Kennisbasis

De competenties die verband houden met de specifieke vakspecialistische deskundigheid, heeft Windesheim rechtstreeks ontleend aan de in 2011 landelijk overeengekomen 'Kennisbasis HBO-Masteropleiding Godsdienst & Levensbeschouwing'. Deze kennisbasis, aan de totstandkoming waarvan Windesheim een substantiële bijdrage heeft geleverd, is onderverdeeld in 9 categorieën: (1) hermeneutiek, (2) theologie en godsdienstwetenschappen, (3) filosofie, (4) ethiek, (5) esthetiek, (6) sociale wetenschappen, (7) godsdienstpedagogiek en vakdidactiek, (8) de professionele docent en (9) onderzoeksmethodologie. Elke categorie is uitgewerkt naar (i) inhoud, (ii) indicator masterniveau en (iii) indicator kennisbeheersing.

Een voorbeeld m.b.t. Ethiek

1. Gevorderd inzicht in de meta-ethiek: gevorderd inzicht in naturalisme, cognitivisme, bijvoorbeeld blijkend uit een door de student op te stellen paper over het begrip 'Ethos' als kritiek op het cognitivisme in de ethiek.
2. Descriptieve en normatieve ethiek: gevorderd inzicht in de verschillende stromingen in de normatieve en descriptieve ethiek, blijkend uit bijvoorbeeld een door de student uitgevoerde methode analyse van leerlingmateriaal voor het vak Godsdienst m.b.t. de wijze waarop de ethiek van Hume wordt gepresenteerd.
3. Ethiek en religie: gevorderd inzicht in religieuze ethiek, natuurrecht en normativiteit van de bronnen, blijkend uit bijvoorbeeld een door de student te schrijven filosofische kritiek op het begrip 'theologische ethiek'.

4. Ethiek en toepassingsgebieden: gevorderd inzicht in de ethische benadering van verschillende belangwekkende maatschappelijke thema's, blijkend uit bijvoorbeeld een door de student op te stellen dossier 'Media-ethiek' ten behoeve van docenten Godsdienst in de bovenbouw.

Van een master mag worden verwacht, dat hij ook een bijdrage kan leveren aan de verdere *verdieping* van het beroep waarvoor hij is opgeleid. Dit voorbeeld laat zien, dat Windesheim van haar studenten inderdaad een zodanige kennis en een zodanig inzicht verwacht, dat de afgestudeerde inderdaad in theoretisch opzicht over voldoende diepgang moet beschikken.

Legitimatie door het werkveld

De onderhavige opleiding is een lerarenopleiding, gericht op de landelijk overeengekomen SBL-kwalificaties voor leraren godsdienst en levensbeschouwing. De op master-niveau gebrachte competenties zijn in een werkveldoverleg vervolgens geaccordeerd. Ergo: de eindkwalificaties zijn door het werkveld gelegitimeerd.

II. Eindkwalificaties (variant) Geestelijk Verzorger

Competenties

De eindkwalificaties voor de variant Geestelijke Verzorger heeft Windesheim rechtstreeks ontleend aan de GPW-competenties, die in samenwerking met het werkveld landelijk zijn vastgesteld. Deze GPW-competenties zijn onderverdeeld in 9 categorieën: (1) hermeneutisch (2) pastoraal, (3) liturgisch, (4) missionair, (5) educatief, (6) agogisch competentie, (7) leiderschap, (8) communicatief en (9) persoonlijke competentie.

Deze competenties zijn elk nader gespecificeerd in (totaal 25) deelcompetenties: Zij vertonen, zoals gezegd, grote overlap met die van de Leraar Godsdienst. Onderstaand overzicht toont de hoofdlijnen van genoemde overlap.

COMPETENTIES GPW ►									
COMPETENTIES SBL ▼	Hermeneutische competentie	Pastorale competentie	Liturgische competentie	Missionaire competentie	Agogische / educatieve competentie	Leiderschap	Communicatie	Persoonlijke	
Interpersoonlijk	X	X			X			X	
Pedagogisch		X			X				
Inhoudelijk & vakdidactisch	X				X		X		
Organisatorisch			X			X	X		
Samenwerking binnen de organisatie	X			X		X			
Samenwerking buiten de organisatie	X			X	X		X	X	
Reflectie en ontwikkeling								X	

Een voorbeeld

Pastorale competentie: (1) De Geestelijk Verzorger is expert in de begeleiding van gesprekspartner(s) met levensbeschouwelijke vragen in complexe pastorale situaties. (2) De Geestelijk Verzorger heeft expertkennis van theorieën omtrent geestelijke verzorging, van groepsdynamica, interculturele en (inter)religieuze communicatie en is zich bewust van de implicaties daarvan voor eigen handelen. (3) De Geestelijk Verzorger is deskundig op het gebied van ethiek. (4) De Geestelijk Verzorger heeft kennis van psychiatrische ziektebeelden en persoonskenmerken en de implicaties hiervan voor de geestelijke verzorging. (5) De Geestelijk Verzorger heeft een hoog zelfreflectief vermogen, is (levensbeschouwelijk) authentiek in de omgang met anderen en transparant in eigen omgang met levensbeschouwelijke zaken.

Kennisbasis

De competenties die verband houden met de specifieke vakspecialistische deskundigheid, heeft Windesheim rechtstreeks ontleend aan de in 2011 landelijk overeengekomen 'Kennisbasis HBO-Masteropleiding Leraar Godsdienst & Levensbeschouwing'. Zie hierboven onder § I. Voorts heeft Windesheim op basis van het GPW-profiel de kennisbasis nader toegespitst op de specifieke beroepseigen kennis van de geestelijk verzorger. Het gaat dan om grondige kennis van en gevorderd inzicht in: (1) pastoraat, (2) geestelijke verzorging, (3) psychiatrische ziektebeelden en de implicaties daarvan voor de geestelijke verzorging, (4) de eigen rol als geestelijk verzorger, (5) rituele momenten en (6) organisatie en beleid(svoorbereiding).

Legitimatie door het werkveld

De onderhavige opleidingsvariant is grotendeels gericht op de landelijk overeengekomen en in nauwe samenwerking met het werkveld tot stand gekomen SBL-eindkwalificaties en voorts gericht op de GPW-eindkwalificaties die tot stand zijn gekomen op landelijk niveau in samenwerking met het werkveld van de geestelijk verzorger: gezondheidszorg, justitie en defensie. Ergo: de eindkwalificaties zijn door het werkveld gelegitimeerd. Iets wat bovendien wordt bevestigd door de verslaglegging van het overleg dat Windesheim heeft gevoerd met het werkveld in de regio. Het auditteam heeft die verslagen ingezien.

III. Weging en oordeel: goed

De doelstellingen van de hbo masteropleiding Leraar Godsdienst (waaronder ook begrepen de variant Geestelijk Verzorger) zijn tot stand gekomen via een traceerbaar en intensief proces van werkveld consultatie, landelijk en regionaal. Sterker nog, de eindkwalificaties zijn door het werkveld goedgekeurd. Anders gezegd, de eindkwalificaties zijn volledig gelegitimeerd. Dit proces heeft, naar het oordeel van het auditteam, geleid tot een set eindkwalificaties die tegemoetkomt aan de behoeften zoals die door het werkveld van de leraar en van de geestelijke verzorger worden gearticuleerd en die voorts een goede afspiegeling vormt van de ontwikkelingen binnen de respectieve werkvelden: nadruk op het werken in multidisciplinaire teams, een toenemende individualiteit, pluriformiteit en diversiteit op levensbeschouwelijk gebied, groeiende gerichtheid op de interculturele en interreligieuze context.

Zoals het auditteam reeds opmerkte, heeft Windesheim, mede aan de hand van de Dublin Descriptoren, in haar zogeheten 'Maatlat' op voorbeeldige wijze het verschil tussen het bachelor niveau en het master niveau werkelijk inzichtelijk gemaakt.

Sterk punt is, dat de opleiding de beoogde eindkwalificaties zodanig heeft gedifferentieerd en geconcretiseerd, dat zij inderdaad kunnen dienen als richtinggevend kader voor het opleidingsprogramma. Bijzonder in de doelstellingen is ook het sterke accent op vakdisciplines / theoretische scholing, zonder dat dit ten koste gaat van de *beroepskwalificaties*.

Kortom: de eindkwalificaties van de opleiding zijn qua oriëntatie, inhoud, reikwijdte en onderwijskundige functionaliteit van bijzondere kwaliteit en veelbelovend. Dit geldt niet alleen voor elementen als 'theoretische verdieping', 'professionele ontwikkeling' en 'individuele ontwikkeling', maar ook voor 'onderzoek' en 'internationale oriëntatie'. Een kwalificatie 'goed' ligt dan ook in de rede.

4.2. Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting NVAO: De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Opzet en inhoud programma

De vernieuwde opleiding is van start gegaan per 1 september 2011 met een uitgewerkt jaarprogramma voor jaar 1. De leerplanonderdelen van jaar twee en drie moeten nog concreet worden uitgewerkt. Anders gezegd, het curriculum van de opleiding staat nog in de steigers.

De leerplanonderdelen (modulen) van het 1^e jaar zijn uitgewerkt in zorgvuldige gecomponeerde en daardoor zeer inzichtelijke studiewijzers, waarin de opleiding de volgende onderdelen telkens concreet heeft uitgewerkt: inhoud, doel, relatie met beoogde competenties, programmatische opzet, opdrachten, werkvormen, studielast, instapeisen, verplichte literatuur. Het gaat hierbij om de modulen die in onderstaand leerlijnenoverzicht cursief zijn weergegeven.

Het auditteam constateert voorts, dat het toetsen en beoordelen per onderdeel, al naargelang de aard van de betreffende leerdoelen, varieert. Dit komt de validiteit van het toetsen alleen maar ten goede. Daar heeft de opleiding goed over nagedacht, zo blijkt uit de inzichtelijke wijze waarop de opleiding de relatie tussen toetsvorm en leerdoel in de studiewijzers heeft geëxpliciteerd.

Het totale 3-jarige programma is opgebouwd uit vier leerlijnen die, blijkens het 'Leerplanschema', niet naast elkaar maar heel uitdrukkelijk in onderlinge samenhang zijn geprogrammeerd. Daardoor hebben de respectieve leerlijnen een versterkende dan wel verdiepende functie ten opzichte van elkaar. Dit kwam tijdens de audit in de gesprekken met docenten en studenten ook duidelijk naar voren op basis van hun ervaringen in de uitvoering van het programma vanaf september 2011 tot december 2011.

De betreffende leerlijnen laten zich als volgt samenvatten:

conceptueel (24 ec's)	<i>hermeneutiek in theologie en filosofie – theologie en godsdienstwetenschappen – ethiek – theologie en godsdienstsociologie</i>
beroep (22 ec's)	<i>godsdienstleraar: vakdidactiek - leiderschap – levensbeschouwelijke – communicatie (intra- en interreligieuze communicatie) – pedagogiek – internationale oriëntatie geestelijk verzorger: agogiek en educatie – leiderschap – levensbeschouwelijke communicatie (intra- en interreligieuze communicatie) – psychiatrie – geriatrie – internationale oriëntatie</i>
onderzoek (40 ec's)	<i>onderzoeksmethodiek – wetenschapsfilosofie – onderzoeksuitvoering</i>
reflectie(4 ec's)	<i>reflectie en intervisie (studieloopbaanbegeleiding)</i>

Wat onmiddellijk opvalt, is de prominente plaats van 'onderzoek' (40 ec's) binnen het programma. Daar heeft de opleiding bij de ontwikkeling van het nieuwe curriculum dan ook stevig op ingezet in nauwe samenwerking met het lectoraat Theologie en Levensbeschouwing. De onderzoekslijn heeft als doel de student zodanig te equiperen dat hij in staat is zelfstandig kwalitatief onderzoek te verrichten: hermeneutisch onderzoek en praktijkgericht onderzoek. Bij hermeneutisch onderzoek kan het bijvoorbeeld gaan om het in kaart brengen van levensbeschouwelijke vragen bij specifieke doelgroepen en bij praktijkgericht onderzoek om het verder ontwikkelen van instrumenten om de kwaliteit van het levensbeschouwelijk onderwijs te versterken.

In het 1^e jaar ligt het accent op onderzoeksmethodiek en op de uitvoering van eenvoudig beroepsgelateerd onderzoek. In het 2^e jaar voert de student twee onderzoeken uit en in het 3^e jaar voert de student zelfstandig zijn eindonderzoek uit. De complexiteit van de onderzoeken neemt toe, terwijl de intensiteit van de begeleiding afneemt. Het gaat dan (bijvoorbeeld) om onderzoek op verschillende niveaus:

- klas: een diepgaand godsdienstpedagogisch onderzoek gericht op een nadere exploratie van de beginsituatie van leerlingen m.b.t. het vak godsdienst/levensbeschouwing met daarbij een beroepsmatige reflectie op de concrete mogelijkheden van de godsdienstleraar, dan wel aanbevelingen op gebied van didactiek, materiaalontwikkeling, beleidsaanbevelingen aan de vakgroep, etc.
- vakgroep: een onderzoek gericht op thema's die het vak binnen het schoolbeleid aangaan (bijv.: plaats van het vak in het totale curriculum; curriculumontwikkeling van het vak door de school heen; functioneren van een vakgroep, etc.)
- school: onderzoek gericht op het beleid en de beleidsontwikkelingen van de school als zodanig. Daarbinnen kunnen specifieke thema's aan bod komen die samenhangen met het christelijk karakter van de school.

Het is een goede zaak, vindt het auditteam, dat de opleiding zo sterk de nadruk legt op 'onderzoek'. Onderzoek is immers een belangrijk kenmerk van een masteropleiding.

Uit de door het auditteam geraadpleegde studiewijzers blijkt, dat de conceptuele, beroepsspecifieke en reflectieonderdelen van het programma inhoudelijk corresponderen met de reikwijdte en het niveau van de beoogde eindkwalificaties. Het auditteam kon dat, dankzij de transparante opzet van de betreffende studiewijzers onmiddellijk vaststellen. Het auditteam beveelt de opleiding dan ook aan de studiewijzers van het 2^e jaar en het 3^e jaar op eenzelfde wijze op te zetten en de variatie in de wijze van toetsing voort te zetten.

Praktijkgerichtheid

De beroepsgerichtheid is een kenmerk van het gehele curriculum. Zo zijn leerplanonderdelen in de conceptuele leerlijn gerelateerd aan de beroepspraktijk. Voorbeeld: in het leerplanonderdeel 'Bronnen' worden verschillende theologische thema's benaderd vanuit drie bronnen: het geleefde geloof van de student zelf, de beroepspraktijk van de student en de religieuze tradities. In de lessen worden opdrachten verstrekt die de student in zijn/haar beroepscontext moet uitvoeren. Diversiteit van de beroepscontext, zowel van de leraar als van de geestelijk verzorger, heeft zijn beslag in het curriculum. Onder meer in de multidisciplinaire benadering (theologie en godsdienstwetenschappen, theologie en godsdienstsociologie) in verschillende leerplanonderdelen. Voorts verwacht de opleiding van haar studenten dat zij hun eigen professionele (positieve en negatieve) ervaringen, dilemma's, problemen inbrengen om die dan gezamenlijk en op gestructureerde wijze te bespreken. Bijvoorbeeld in de intervisiebijeenkomsten die expliciet gericht zijn op reflectie op het eigen handelen en op reflectie op het handelen van de collega-studenten (bijvoorbeeld via 'peer-assessment').

Didactische uitgangspunten

De 'vernieuwde' opleiding kent, zo blijkt uit de Studiegids 2011-2012, maar vooral uit de respectieve studiewijzers en uit de gesprekken met docenten tijdens de audit, een grote diversiteit aan didactische werkvormen die, naar het oordeel van het auditteam, goed aansluiten bij het didactische uitgangspunt: leren opgevat als vormingsproces ('Bildung'), waarbij de student individueel en samen met andere studenten via zelfreflectie en interactieve peer-reflectie zich steeds verder ontwikkelt als beroepsbeoefenaar. Het auditteam is van oordeel, dat het daarbij gehanteerde didactisch concept ('reflectief leren') door zijn gerichtheid op groei en context, maar ook en uitdrukkelijk op het begrijpen van eigen doelen, normen en belangen, goed past bij de leerambitie van de studenten: volwassenen met werkervaring die niet alleen hun eigen beroepspraktijk willen optimaliseren, maar ook een bijdrage willen leveren aan de verdere ontwikkeling van het godsdienstonderwijs en de geestelijke verzorging.

De leerplanonderdelen van het 1^e jaar kennen, zo blijkt uit de studiewijzers, de volgende didactische werkvormen: hoorcolleges, werkcolleges, intervisie, individueel onderwijs, presentaties, peergroep-assessment, interactieve werkvormen en kritische reflectie. Bijvoorbeeld: peer-assessment en werkcolleges, gericht op het in samenwerking definiëren en oplossen van een probleem; peerassessment en intervisie, gericht op actieve kritische reflectie via het geven en ontvangen van feedback; onderzoeksbijeenkomsten en presentaties gericht op oordeelsvormende reflectie; studieloopbaanbijeenkomsten, gericht op het formuleren van eigen leervragen en eigen leerdoelen. Reeds uit deze voorbeelden blijkt, dat de opleiding er inderdaad in is geslaagd didactisch uitgangspunt, didactisch concept en werkvormen op één lijn te brengen.

Studeerbaarheid en aansluiting

De vooropleiding van de masterstudent is voor de master godsdienstleraar een bachelor opleiding godsdienstleraar tweedegraads en voor de afstudeervariant geestelijke verzorging is de bachelor opleiding godsdienst/pastoraal werk. De opleiding kent geen stage. Immers, als instapeis geldt dat de masterstudent reeds in het werkveld werkt in een functie waarbinnen hij de gelegenheid heeft de vereiste mastercompetenties te ontwikkelen. Dit wordt, blijkens het 'Werkcontract', helder vastgelegd in een overeenkomst tussen student, werkgever en opleiding.

De opleiding biedt, naar het oordeel van het auditteam, voldoende waarborgen voor een studeerbaar leertraject, zoals: (i) concrete informatie over en verantwoording van de studiebelasting per leerplanonderdeel in elke afzonderlijke studiewijzer; (ii) concrete informatie over de uiterste inleverdatum en de vastgestelde herkansingsdatum per leerplanonderdeel in elke afzonderlijke studiewijzer; (iii) studenten hebben collegevrije periodes om toetsen af te ronden, (iv) studenten hebben gedurende de gehele studie studieloopbaanbegeleiding in de reflectieleerlijn. Daarnaast, zo bleek tijdens de audit uit de gesprekken met de studenten, verschaft de opleiding bij de intake concrete en reële informatie over de studielast. Studenten komen daardoor niet voor verrassingen te staan.

Overigens het gaat hier om een zeer kleine opleiding. De lijnen zijn daardoor kort. Problemen rond de studie en de studeerbaarheid worden dan ook snel gesignaleerd en opgevangen in de studieloopbaanbegeleiding.

Hoe dit ook zij, de studielast is hoog, maar dat beschouwen de betreffende studenten, die het auditteam heeft gesproken, niet als een onoverkomelijk probleem.

Niettemin draagt de opleiding er zorg voor, bijvoorbeeld via de studieloopbaanbegeleiding maar ook dankzij de goede bereikbaarheid van docenten en het management, daar waar de studielast de voortgang belemmert, tijdig maatregelen te treffen. Maar de opleiding blijft zwaar, en zal dat ook blijven, omdat de opleiding geen enkele concessie wil doen aan de kwaliteit; datzelfde geldt overigens ook voor haar studenten.

Tevredenheid studenten over het programma

Omdat de opleiding zich nog in de beginfase bevindt, hebben (formele) gegevens over de tevredenheid van studenten slechts een beperkt bereik. Niettemin blijkt uit de thans voorhanden zijnde gegevens een hoge mate van tevredenheid van de betreffende studenten over het tot dan toe uitgevoerde programma. Dit positieve beeld over de opbouw, inhoud en werkvormen van het programma, werd tijdens de audit door de studenten met wie het auditteam heeft gesproken, bevestigd. In een later stadium, als de opleiding zich verder heeft ontrolt, hebben gegevens over de studenttevredenheid meer betekenis.

Personeel

Het auditteam heeft een deskundig en zeer betrokken docentencorps ontmoet. De docenten zijn deskundig in hun respectieve disciplines en hebben veel ervaring in het geven van onderwijs. Uit de door het auditteam geraadpleegde cv's van alle betrokken docenten en uit de gesprekken met docenten tijdens de audit blijkt voorts het volgende:

- Alle docenten hebben een vakspecifieke opleiding op masterniveau gevolgd. Van de tien vaste docenten zijn er vijf, in het voorjaar 2012 zes, gepromoveerd. Dat is ruim 50%.
- Zeven docenten hebben jarenlange ervaring in het verzorgen van onderwijs.
- Vijf docenten doen zelfstandig onderzoek en maken deel uit van de kenniskring van het lectoraat Theologie en Levensbeschouwing.
- Vier docenten verzorgen ook post hbo-onderwijs en voeren onderzoek uit in opdracht van externen.
- Een substantieel deel van het docententeam publiceert op het terrein van de beroepsbeoefening of heeft zitting in de redactie van een vaktijdschrift voor beroepsbeoefenaren.
- Vrijwel het gehele team heeft een directe relatie met of is zelf actief (geweest) als beroepsbeoefenaar in de praktijk.
- Vier docenten verzorgen na- en bijscholingstrajecten voor beroepsbeoefenaren.
- In het studiejaar 2011-2012 zullen twee gastdocenten ingezet voor specifieke onderwijseenheden: 'Bronnen', 'Wetenschapsfilosofie' en 'Gender'.

De docenten volgen jaarlijks studiedagen binnen Windesheim. In het studiejaar 2011-2012 worden de studiedagen besteed aan ICT en onderwijs, toetsing en beoordeling, didactische vernieuwing en geloofsbeleving en spiritualiteit. Daarnaast versterken de docenten hun expertise binnen hun vakgebied.

Een deel van de teamleden heeft zich verbonden aan (internationale) vakgenootschappen, zoals beroepsvereniging docenten Godsdienst en Levensbeschouwing VDLG; Netwerk Praxis, Nederlandse vakvereniging voor praktisch theologen; Academisch team van EPIL (European Project for Interreligious Learning); IKETH (Interreligiöse Konferenz Europäischer Theologinnen); ESITIS (European Society for Intercultural Theology and Interreligious Studies); NGPG (Nederlands Godsdienst Pedagogisch Genootschap), IWFT (Interfacultaire Werkgroep Feminisme en Theologie); Rosenzweiggenootschap; Genootschap voor Liturgiestudie; Association for the Study of Death and Society; Aandachtsgroep uitgezonden medewerkers van de PKN met speciale aandacht voor bijbelwetenschappers.

Voorzieningen

De opleiding is thans gehuisvest in Enschede, waar zij gebruik kan maken van alle daar aanwezige voorzieningen als repro en ict. De onderwijsactiviteiten vinden plaats in ruimtes die het realiseren van de verschillende werkvormen, mogelijk maken. De opleiding (docenten en studenten) maakt gebruik van digiborden, beamers en van het draadloze netwerk. Studenten kunnen voorts audiovisuele middelen in bruikleen krijgen. Er is een mediatheek met toegang tot digitale kennisbronnen en (universiteits)bibliotheken. Blackboard is het primaire forum voor alle docenten en studenten. Het onderwijsmateriaal en de studie-informatie voor studenten staan op de elektronische leeromgeving Blackboard. Alle studenten kunnen zelf hun studievoortgang volgen op Sharenet.

Overigens heeft Windesheim inmiddels formeel goedkeuring ontvangen de onderhavige opleiding te verplaatsen van Enschede naar Zwolle. Dat zal de inbedding in de infrastructuur van Windesheim zeker versterken.

Weging en Oordeel: voldoende

Onder verwijzing naar Hoofdstuk 2 wil het auditteam hier nogmaals benadrukken dat zijn oordeel betrekking heeft op een opleiding die programmatisch nog grotendeels in de steigers staat en die qua uitvoering nog in de beginfase verkeert. Dat betekent dat het oordeel van het auditteam slechts ten dele betrekking heeft op de feitelijke onderwijsleeromgeving, en voor het overige op de *beoogde* onderwijsleeromgeving. Tegen die achtergrond moet onderstaande weging & oordeel worden begrepen.

De opleiding biedt een samenhangend en veeleisend programma aan op een hoog niveau, waarbinnen interactie met het werkveld en interactie tussen de studenten een vanzelfsprekend element is, met grote aandacht voor kwalitatief (hermeneutisch dan wel praktijkgericht) onderzoek waar de studenten overigens goed op worden voorbereid, ook in methodologisch opzicht.

De focus en het niveau van de opleiding (het opleiden van hooggeschoolde leraren godsdienst en geestelijk verzorgers die binnen de beroepspraktijk een bijdrage kunnen leveren aan de verdere ontwikkeling van de kwaliteit van het godsdienstonderwijs en de geestelijke verzorging) worden zichtbaar in de inhoud & leerdoelen. Mede dankzij het consequent uitgewerkte didactisch concept, waarbij de inbreng van de student cruciaal is, is de opleiding erin geslaagd de reikwijdte, oriëntatie en het niveau van de beoogde eindkwalificaties zichtbaar te maken in de inhoud en de vormgeving van het programma.

In termen van onderzoek, discipline- en werkveldkennis & -ervaring en in termen van didactische bekwaamheid is de kwaliteit van het docenten ruimschoots voldoende. Het auditteam wil daar nog een belangrijke kwaliteit aan toevoegen: het team is intellectueel en emotioneel zeer betrokken bij de opleiding.

De wijze waarop Windesheim aan de onderhavige masteropleiding een duidelijke richting, een samenhangende structuur en een relevante en veeleisende inhoud geeft alsmede de kwaliteit en betrokkenheid van de docenten die het programma (zullen) uitvoeren, geven het auditteam meer dan voldoende vertrouwen, dat Windesheim met de onderhavige opleiding een masteropleiding in uitvoering heeft genomen die qua onderwijsleeromgeving volledig voldoet aan de eisen die in deze standaard 2 aan de orde zijn.

Omdat de feitelijke *uitvoering* van de opleiding nog niet in de volle breedte kan worden beoordeeld, volstaat het auditteam ermee zijn positieve waardering voor de beoogde leeromgeving uit te drukken in een kwalificatie voldoende.

4.3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Toetsen en beoordelen

Inleiding

De wijze waarop een opleiding het 'Toetsen & Beoordelen' uitvoert, maakt in elke fase van de opleiding manifest welk kennis- en prestatieniveau zij *feitelijk* van haar studenten eist en welk kennis- en prestatieniveau haar studenten *feitelijk* bereiken. Het proces 'toetsen en beoordelen' vormt dan ook de ruggengraat van een opleiding.

Gelet op de situatie waarin de 'nieuwe' opleiding zich bevindt, is een volledig oordeel over het systeem van toetsen & beoordelen thans nog niet mogelijk. Het systeem was ten tijde van de audit wel gedetailleerd in kaart gebracht en het auditteam heeft de toetsen en opdrachten voor 2012 en de daarbij behorende beoordelingskaders zorgvuldig ingezien, maar ten tijde van de audit waren de toetsen nog niet uitgevoerd. Het auditteam beperkt zich dan ook tot een voorlopig oordeel over de kwaliteit van het *systeem* van toetsen en beoordelen, dat de opleiding voornemens is uit te voeren.

Systeem van toetsen en beoordelen

Alle leerplanonderdelen worden getoetst volgens de criteria die per leerplanonderdeel in de betreffende studiewijzer zijn opgenomen. Deze criteria zijn naar het oordeel van het auditteam concreet en specifiek geformuleerd en uitdrukkelijk gerelateerd aan de te toetsen (deel)competenties waar het betreffende leerplanonderdeel op is gericht. Daardoor voorziet het systeem in valide toetsen.

De wijze van toetsen binnen de opleiding correspondeert met de visie van Windesheim, waarbij de nadruk ligt op het zelf construeren van kennis. In de opleiding wordt dan ook gebruik gemaakt van uiteenlopende vormen van toetsen, waarbij – en dat is, naar het oordeel van het auditteam, terecht – vooral eigen verwerking en inzichten centraal staan (werkstuk, essay), praktijktoetsen, opdrachten (waaronder projecten en beroepsopdrachten), presentaties, portfolio, logboek en (reflectie)verslagen.

Ieder leerplanonderdeel wordt afzonderlijk getoetst. Daarbij wordt soms binnen een leerplanonderdeel een combinatie van verschillende toetsvormen gehanteerd. Door die variatie in toetsvormen kan de opleiding, naar het oordeel van het auditteam, ook zeer wel tegemoetkomen aan de verschillende leerstijlen van studenten. Dat is, naast validiteit, een belangrijk aspect.

Kwaliteitsbewaking van het toetsen en beoordeling

Blijkens het OER is het de taak van de 'Toetscommissie', die onder verantwoordelijkheid van de Examencommissie opereert, de kwaliteit van de toetsen (opdrachten e.d.) en van de beoordelingen, te controleren op validiteit, betrouwbaarheid en objectiviteit.

Het 'Handboek Toetsen en Beoordelen' is uitgangspunt voor de docenten bij het leggen van de juiste verbinding tussen vormgeving van de toets en de doelstelling van de onderwijseenheid. Dit Handboek gaat uitvoerig in op bijvoorbeeld de relatie tussen het object van toetsing (kennis, competentie, reflectief vermogen, enzovoorts) en de vorm van toetsing (vragen, essays, presentaties, cases, projectwerk e.d.). In feite worden alle aspecten die de validiteit, betrouwbaarheid en objectiviteit raken, in het handboek behandeld.

Docenten scholen zich regelmatig in toetsing en beoordeling, zo bleek uit de gesprekken tijdens de audit.

Beoordeling en feedback

Het geven van (mondelinge en/of schriftelijke) feedback vormt een essentieel onderdeel van het leerproces van studenten. Docenten geven de beoordeling van een toets in de vorm van een cijfer en inhoudelijke feedback op het leerproces. Studenten kunnen gemaakte toetsen inzien en kunnen deze desgewenst nabespreken.

Toetsen worden beoordeeld door de betreffende docent van de onderwijseenheid. Ook wordt gebruik gemaakt van een 'zelfbeoordeling' door de student en soms een 360° feedback. De opleiding maakt gebruik van webfolio's waarin de hiervoor genoemde producten zijn verzameld. In dit verband merkt het auditteam op dat het een sterk voorstander is van de zogeheten vier-ogen aanpak, waarbij altijd meer dan één docent betrokken is bij het ontwerpen van toetsen (opdrachten e.d.) en bij de beoordeling. Het auditteam heeft inmiddels, op basis van de in februari 2012 geraadpleegde toetsen (zie onder voetnoot 2) geconstateerd, dat de opleiding het vier-ogen principe inmiddels toepast.

Rol examencommissie

De opleiding heeft een examencommissie die de examinatoren benoemt, verzoeken om vrijstellingen beoordeelt en diploma's en getuigschriften verstrekt. De kwaliteitsbewaking van het toetsen en beoordelen heeft de examencommissie 'uitbesteed' aan de onder haar verantwoordelijkheid opererende toetscommissie. De positie, taken en bevoegdheden van de examencommissie zijn in het OER helder gedefinieerd, maar over het feitelijk functioneren van de examencommissie (en de toetscommissie) richting de onderhavige masteropleiding kan het auditteam nog geen uitspraak doen. Zie daarvoor de Inleiding in deze paragraaf.

Voorlopig oordeel

Sterk punt van het systeem van toetsen is de grote diversiteit van toetsvormen en de grote nadruk op inhoudelijke feedback. Ook het feit, dat studenten na de toetsing tot een zelfbeoordeling worden uitgenodigd, waardeert het auditteam positief. Dit positieve oordeel wordt nog eens versterkt door de waarneming van het auditteam, dat de beoordelingscriteria, blijkens de specificatie in de studiewijzers en in de toetsopdrachten, uitdrukkelijk in relatie staan tot de respectieve leerdoelen. Ook de vier-ogen aanpak die de opleiding als minimum kwaliteitsborgingsmechanisme hanteert, waardeert het auditteam positief. Ten slotte: het hierboven vermelde Handboek vormt een solide basis voor de kwaliteitsborging van het toetsen en beoordelen, mits de daarin vervatte informatie en instructies ook daadwerkelijk worden gebruikt. Iets wat het auditteam in dit stadium van de opleiding nog niet heeft kunnen nagaan.

Conclusie: het door Windesheim ontworpen systeem van toetsen & beoordelen staat in direct verband met alle beoogde eindkwalificaties voorziet in valide en betrouwbare (toets)opdrachten, in transparante beoordelingskaders en in systematische leereffectieve feedback richting studenten.

Gerealiseerde eindkwalificaties

Een oordeel over de gerealiseerde eindkwalificaties is niet mogelijk, de eindwerkstukken op basis waarvan kan worden vastgesteld of de studenten de beoogde eindkwalificaties hebben gerealiseerd, nog niet voorhanden zijn. Wel merkt het auditteam op, dat de opleiding reeds een zeer uitgewerkt beoordelingskader heeft ontworpen waarin de functie en reikwijdte van de vereiste master afstudeerwerkstukken helder zijn vastgelegd op een wijze die past bij het masterniveau, en waarin voorts de inhoudelijke en formele criteria zorgvuldig zijn gespecificeerd.

Weging en Oordeel: beoordeling nog niet mogelijk.

5. ALGEMENE CONCLUSIE

Ten geleide

De algemene conclusie van het auditteam is gebaseerd op zijn oordeel over (i) de beoogde eindkwalificaties, (ii) de in opbouw zijnde opleiding en (iii) de docenten die de opleiding (zullen) uitvoeren. De feitelijke uitvoering van de opleiding is slechts ten dele object van beoordeling geweest. Slechts ten dele, omdat de beoordeling werd uitgevoerd terwijl de opleiding nog in het prille begin van uitvoering verkeerde. Dit betekent, dat de algemene conclusie niet verder kan gaan dan het uitspreken van vertrouwen.

Algemene conclusie

De onderhavige opleiding biedt een goed en helder gestructureerd programma aan dat direct aansluit op de set landelijk vastgestelde generieke en vakspecifieke eindkwalificaties van de masteropleiding Leraar Godsdienst en de landelijke vastgestelde kennisbasis Godsdienst & Levensbeschouwing. Dit geldt ook voor de variant Geestelijk Verzorger, die grotendeels aansluit bij de betreffende eindkwalificaties en kennisbasis en die voorts aansluit op de Godsdienst-Pastoraal werk (GPW)-eindkwalificaties.

De specifieke kracht van de masteropleiding Leraar Godsdienst ligt in (i) de hechte banden met de beroepspraktijk – ook internationaal, (ii) het sterke accent op onderzoek, gericht op de ontwikkeling en verdieping van de beroepspraktijk en (iii) het hoge niveau van de vakinhoudelijke scholing. Deze kenmerken zijn zichtbaar in (i) de samenstelling van het docententeam, (ii) de doelstelling, inhoud en werkvormen van het programma, (iii) de inrichting van onderzoekscomponent, (iv) het weldoordacht didactisch concept en (v) een zorgvuldig uitgebalanceerd systeem van toetsen & beoordelen.

Het auditteam heeft er dan ook het volste vertrouwen in dat de opleiding, mede dankzij de deskundigheid en de sterke betrokkenheid van het docentencorps, erin zal slagen professionals (in casu masters) op te leiden die hun eigen beroepspraktijk op een hoger plan kunnen brengen.

Advies m.b.t. accreditatie

Gezien de fase waarin de onderhavige opleiding zich bevond ten tijde van de audit, viel de feitelijke uitvoering van de opleiding grotendeels buiten het bestek van de beoordeling. Het auditteam heeft zijn oordeel dan ook vooral gebaseerd op planvorming. Dat betekent, dat het auditteam m.b.t. standaard 2 heeft volstaan met het oordeel 'voldoende' en zich m.b.t. standaard 3 geheel van een oordeel heeft onthouden. Accreditatie van de opleiding is derhalve nog niet aan de orde. Wel heeft het kwaliteitsonderzoek van het auditteam geleid tot een zodanig hoge waardering, dat het auditteam er vertrouwen in heeft, dat de opleiding nadat zij de volledige uitvoeringscyclus heeft doorlopen in aanmerking kan komen voor accreditatie.

Het auditteam stelt dan ook voor de in juli 2013 aflopende accreditatie met één jaar te verlengen, dus tot juli 2014. Op dat moment is de opleiding volledig uitgevoerd en kan een definitief kwaliteitsoordeel over de opleiding worden gevormd.

6. AANBEVELINGEN

1. Windesheim heeft zeer veel deskundigheid en tijd geïnvesteerd in het herontwerp van de onderhavige masteropleiding. Een belangrijk aspect van de opleiding is 'de vorming van studenten via onderlinge interactie': discussies tussen peers en peer-assessments. Gezien de wel zeer geringe omvang (2 studenten) van de opleiding, ontbreekt de daarvoor noodzakelijke kritische massa. Windesheim zal dan ook op korte termijn en samen met het werkveld gerichte wervingsacties moeten ondernemen.
2. Het leerplan is voor het 1^e jaar geheel uitgewerkt en toont een helder gestructureerd en samenhangend programma met een goede balans tussen op verdieping gerichte theoretische scholing, beroepsgerichtheid / openheid naar de beroepspraktijk en ruimte voor reflectie en methodologische training in onderzoek. Het is nu zaak, deze opzet van jaar 1 zo spoedig mogelijk uit te werken voor de jaren 2 en 3. In dit verband beveelt het auditteam aan in het programma de ruimte voor studenten om hun eigen ervaringen (best practices, bad practices), hun professionele problemen en dilemma's in te brengen, te verankeren. Alleen op deze wijze ontstaat er een vruchtbare ambiance waarbinnen inderdaad de (door deskundige docenten geleide) discussies tussen peers een wezenlijk onderdeel van de opleiding kunnen vormen.
3. Internationale oriëntatie zal voor de student in het 2^e of in het 3^e jaar zijn beslag moeten krijgen in de vorm van verplichte confrontaties *in* het buitenland met het beleid of met de praktijk aldaar. Gelet op het feit dat studenten naast hun studie een (veeleisende) baan hebben en voorts ook uit andere hoofde verplichtingen hebben, zal dat niet altijd realiseerbaar zijn. De opleiding zal dus alternatieven moeten zoeken, bijvoorbeeld via het inschakelen van gastdocenten uit het buitenland.
4. Eén van de beoogde eindkwalificaties heeft betrekking op het in theologisch perspectief begeleiden van levensbeschouwelijke vragen binnen een onderwijskundige dan wel geestelijk verzorgende setting. Dit impliceert, dat de studenten de vaardigheid van observeren en signaleren moeten ontwikkelen om vervolgens hulp te kunnen bieden bij het articuleren van de vragen die daaruit voortkomen. Het ontwikkelen van die vaardigheid op basis van een degelijke kennistheoretische achtergrond verdient dan ook aandacht van de opleiding. De opleiding moet er voor waken dat de grote nadruk die zij op 'onderzoek' legt, er toe leidt dat de hier bedoelde vaardigheidsontwikkeling ondergesneeuwd raakt.
5. De onderzoeklijn zoals uitgewerkt in het programma van het 1^e jaar, zal nog verder ingevuld moeten worden. Daarbij zijn de volgende zaken van belang: de rol van het lectoraat Theologie & Levensbeschouwing bij
 - het ontwerp van de onderzoeklijn
 - de daadwerkelijke uitvoering van de onderzoeklijn: training, scholing van studenten
 - thema-keuze van het onderzoek
 - de opleiding kan er voor kiezen dat het aan de student zelf is zijn onderzoeksthema te definiëren. Het auditteam pleit er echter voor, dat het lectoraat en de opleiding een (overkoepelend) thema vaststellen waarbinnen de student dan een specifiek onderwerp kiest. Dat komt de continuïteit ten goede en voorkomt fragmentatie.
 - de begeleiding van studenten bij hun onderzoek
 - het beoordelen van het onderzoek van studenten
 - (algemeen) kwaliteitsbewaking van het onderzoek dat onder de regie van de opleiding wordt uitgevoerd.

BIJLAGE I Scoretabel

Scoretabel paneloordelen hbo-masteropleiding Leraar Godsdienst deeltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties	goed
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	geen oordeel
Algemene conclusie	geen oordeel

BIJLAGE II Specifieke eindkwalificaties

De competenties en deelcompetenties voor de godsdienstleraar met verwijzing naar de Dublin Descriptoren Competenties

Deelcompetenties op masterniveau voor *Godsdienstleraren*

1. Interpersoonlijk competent Dublin Descriptoren 1, 2 en 3

1. De docent schept in complexe situaties ruimte voor de leerlingen met levensbeschouwelijke vragen. De docent kan de leerlingen coachen in havo/vwo bovenbouw en HBO.
2. De docent heeft expertkennis van communicatietheorieën, van groepsdynamica, interculturele en (inter)religieuze communicatie en is zich bewust van de implicaties daarvan voor eigen handelen.
3. De docent kan complexe materie communiceren met leerlingen van alle niveaus en diverse sociale en culturele oorsprong.
4. De docent heeft een hoog zelfreflectief vermogen, is (levensbeschouwelijk) authentiek in de omgang met anderen en transparant in eigen omgang met levensbeschouwelijke zaken.

2. Pedagogisch competent Dublin Descriptoren 1, 2 en 3

1. De docent is deskundig in de sociaal-emotionele, levensbeschouwelijke en morele ontwikkeling van tieners, jong volwassenen en volwassenen. De docent kan problemen signaleren, analyseren en daaraan conclusies verbinden voor het handelen.
2. De docent is expert
 - a. in het begeleiden van leerlingen in hun (religieuze en levensbeschouwelijke) identiteit.
 - b. op het gebied van actuele informatie voor leerlingen, waardoor zij gestimuleerd worden hun eigen antwoorden te zoeken, formuleren en communiceren.
3. De docent stimuleert leerlingen in morele en ethische sensibiliteit. De docent begeleidt in complexe vragen de leerlingen bij ethische en religieuze argumentaties

3. Vakinhoudelijk en didactisch competent Dublin Descriptoren 1, 2 en 3

1. De docent is expert op het gebied van het expliciteren van betekenisverlening, door leerlingen en door anderen binnen en buiten de school.
2. De docent is expert op het gebied van culturele en levensbeschouwelijke diversiteit in de groep en kan daarin de groep en afzonderlijke leerlingen begeleiden.
3. De docent is in staat mede vanuit internationaal perspectief interculturele en interreligieuze communicatie binnen groepen te faciliteren en begeleiden.
4. De docent heeft mede vanuit internationaal perspectief verdiepte kennis van de theologie op master-niveau en kan deze koppelen aan leerinhouden, is in staat zelf leermethoden te analyseren, verbeteren of ontwikkelen.
5. De docent is de verantwoordelijke deskundige op het gebied van het ontwikkelen van het curriculum godsdienst-levensbeschouwing.

4. Organisatorisch competent
Dublin Descriptor 4

1. De docent kan leiding geven aan het efficiënt en effectief voorbereiden en uitvoeren van complexe taken of opdrachten binnen of buiten de school. Hij/zij maakt daarbij optimaal gebruik van de aanwezige deskundigheid en capaciteit.
2. De docent begeleidt de school bij het expliciteren van de identiteit van de school.
3. De docent kan leiding geven aan religieuze communicatie binnen de gemeenschap van de school.

5. Competent in het samenwerken met collega's
Dublin Descriptoren 3 en 4

1. De docent kan leidinggeven aan een team en zorgt voor optimale en effectieve samenwerking binnen het team en binnen de organisatie.
2. De docent kan situationeel gebruik maken van verschillende leiderschapsvormen.
3. De docent is deskundig op het gebied van organisatie- en bestuursvormen binnen het voortgezet en hoger onderwijs.
4. De docent kan leidinggeven aan het proces van analyse en formulering van de levensbeschouwelijke concepten en waarden die onder de pedagogische uitgangspunten van de school liggen.
5. De docent is in staat om de relevantie van het vak godsdienst en levensbeschouwing voor het voetlicht te brengen binnen de school.
6. De docent kan samenwerken en communiceren over complexe onderwerpen met gelijken, leidinggevenden en niet-specialisten.

6. Competent in het samenwerken met de omgeving
Dublin Descriptoren 1, 2 en 4

1. De docent kan in complexe situaties begeleiden in contacten met ouders/verzorgers en andere organisaties.
2. De docent kan verantwoordelijkheid dragen voor de professionalisering van collega's.
3. De docent is in staat om de relevantie van het vak godsdienst en levensbeschouwing voor het voetlicht te brengen voor derden.
4. De docent is expert op het gebied van de multiculturele en multireligieuze leefwereld van de leerlingen en hun ouders/verzorgers en weet hoe daarmee rekening te houden, vanuit eigen affiniteit en authenticiteit. De docent begeleidt en informeert daarin ook collega's.

7. Competent in reflectie en ontwikkeling
Dublin Descriptoren 1, 2, 3 en 5

1. De docent heeft hoog zelfreflectief vermogen en is zich bewust van de invloed van het eigen referentiekader in onderwijs, levensbeschouwing/geloof, leiderschap, en onderzoek.
2. De docent leert en ontwikkelt zich zelfstandig.
3. De docent reflecteert vanuit de eigen levensbeschouwing op de eigen professionaliteit en zet dit in ten gunste van eigen handelen en identiteitsontwikkeling.

De competenties en deelcompetenties voor de geestelijk verzorger (g.v.er) met verwijzing naar de Dublin Descriptoren. Competenties

Deelcompetenties op masterniveau voor Geestelijk Verzorgers – GV

**1. Hermeneutische competentie
Dublin Descriptoren 1, 2, 3 en 5**

1. De g.v.er is deskundige op het gebied van het expliciteren van betekenisverlening in relatie tot de religieuze traditie, met en voor gesprekspartners, binnen en buiten de organisatie.
2. De g.v.er kan als deskundige de relevantie van godsdienst en levensbeschouwing duiden en expliciteren in en buiten de organisatie.
3. De g.v.er heeft mede vanuit internationaal perspectief verdiepte kennis van de theologie op master-niveau en kan deze koppelen aan pastorale methoden en deze analyseren, verbeteren of ontwikkelen.

**2. Pastorale competentie
Dublin Descriptoren 1, 2**

1. De g.v.er is expert in de begeleiding van gesprekspartner(s) met levensbeschouwelijke vragen in complexe pastorale situaties.
2. De g.v.er heeft expertkennis van theorieën omtrent geestelijke verzorging, van groepsdynamica, interculturele en (inter)religieuze communicatie en is zich bewust van de implicaties daarvan voor eigen handelen.
3. De g.v.er is deskundig op het gebied van ethiek.
4. De g.v.er heeft kennis van psychiatrische ziektebeelden en persoonskenmerken en de implicaties hiervan voor de geestelijke verzorging
5. De g.v.er heeft een hoog zelfreflectief vermogen, is (levensbeschouwelijk) authentiek in omgang met anderen en transparant in eigen omgang met levensbeschouwelijke zaken.

**3. Liturgische competentie
Dublin Descriptoren 1, 2**

1. De g.v.er initieert religieuze communicatie in de vorm van doordachte gemeenschappelijke rituele momenten in de organisatie.
2. De g.v.er is in staat deze rituele momenten kritisch-analytisch te analyseren en theologisch te verantwoorden.

**4. Missionaire competentie
Dublin Descriptoren 1, 2, 3 en 5**

1. De g.v.er begeleidt de organisatie in het ontdekken, expliciteren en beleven van de identiteit van de organisatie.
2. De g.v.er weet zijn hermeneutische expertise in te zetten om intra- en interreligieuze dialoog binnen de organisatie en in samenhang met de context te stimuleren en begeleiden.

**5. Educatieve competentie
Dublin Descriptoren 1, 2, 3 en 5**

1. De g.v.er is expert in het begeleiden van medewerkers met betrekking tot de religieuze en levensbeschouwelijke component in de beroepscontext.
2. De g.v.er stimuleert en begeleidt medewerkers in morele en ethische sensibiliteit en argumentatie.

6. Agogische competentie
Dublin Descriptoren 1, 2, 3, 4 en 5

1. De g.v.er maakt gebruik van zijn/haar expertise op het gebied van groepsprocessen en veranderingsprocessen ten dienste van (personen in) de organisatie.
2. De g.v.er begeleidt in de reflectie binnen de organisatie op beleidsvoorbereiding en –uitvoering.

7. Leiderschap
Dublin Descriptoren 1, 2 en 4

1. De g.v.er kan leiding geven aan een team en zorgt voor optimale en effectieve samenwerking binnen het team en binnen de organisatie.
2. De g.v.er kan situationeel gebruik maken van verschillende leiderschapsvormen.
3. De g.v.er is deskundig op het gebied van organisatie- en bestuursvormen binnen de organisatie.
4. De g.v.er geeft leiding aan de analyse en formulering van de levensbeschouwelijke concepten en waarden die onder de mensbeelden (en zorgconcepten) in de organisatie liggen.

8. Communicatie
Dublin Descriptor 4

1. De g.v.er kan complexe materie communiceren met mensen van alle niveaus en diverse sociale en culturele oorsprong.
2. De g.v.er is mede vanuit internationaal perspectief in staat interculturele en interreligieuze communicatie binnen groepen te faciliteren en begeleiden.

9. Persoonlijke competentie
Dublin Descriptoren 1, 2, 3, 4 en 5

1. De g.v.er heeft hoog zelfreflectief vermogen en is zich bewust van de invloed van het eigen referentiekader in geestelijke verzorging, in zijn/haar levensbeschouwing/geloof, in zijn/haar leiderschap en onderzoek.
2. De g.v.er leert en ontwikkelt zich zelfstandig.
3. De g.v.er reflecteert vanuit de eigen levensbeschouwing op de eigen professionaliteit en zet dit in ten gunste van eigen handelen en identiteitsontwikkeling.

BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma

Jaar 1 A	Semester A1	Semester A 2
Conceptueel 14 ec	Hermeneutiek in Theologie en Filosofie: 4 ec Theologie / godsdienstwetenschap - bronnen: 5 ec	Theologie / Godsdienstwetenschap - Gender: 5 ec
Beroepsspecifiek 9 ec	Godsdienstleraar (GL) - Vakdidactiek Geestelijk Verzorger (GV) - agogiek en educatie	Leiderschap gedifferentieerd naar Beroep GL Beroep GV
Onderzoek 10 ec	Onderzoeksmethodiek: 3 ec Wetenschapsfilosofie: 2 ec	Onderzoek I: 5 ec
Reflectie 2 ec	Reflectie en intervisie: 2 ec (SLB)	

Jaar 2 B	Semester B 1	Semester B 2
Conceptueel 10 ec	Ethiek: 5 ec	Theologie en godsdienstsociologie - Geleefde religie: 5 ec
Beroepsspecifiek 13 ec	Gedifferentieerd naar beroep GL en GV: Levensbeschouwelijke communicatie in complexe situaties: inter- en intra- religieuze communicatie: 5 ec	GL: pedagogiek GV: psychiatrie of geriatrie
	Internationalisering: 4 ec	
Onderzoek 10 ec	Onderzoek II: 5 ec	Onderzoek III: 5 ec
Reflectie 2 ec	Reflectie en intervisie: 2 ec (SLB)	

Jaar 3 C	Semester C 1	Semester C 2
Onderzoek 20 ec	Eindonderzoek: 20 ec	

BIJLAGE IV Locatiebezoek 06 december 2011

Tijd		Onderwerpen
08:30-09:30	Intern overleg auditteam	
09:30-10:45	Management + Coördinator Dr. Peter de Haan, manager opleiding Dr. Joke Bruinsma, coördinator Master LG Dr. Martijn Willemse, HHD Onderzoek domein Harry Frantzen, directeur domein Bewegen & Educatie	"ontstaansgeschiedenis" - ambities - eigenheid opleiding - masterniveau - soort instromers - relatie beroepenveld - internationalisering - onderzoek - personeel - rendement - lectoraat - kwaliteitszorg
10:45 - 11:00	<i>Intern overleg Auditteam</i>	
11:00 - 12:00	Docenten Drs. Jojanne Kemman Drs. Erik de Jongh Dr. Hans Snoek (Opleidingscommissie) Drs. Huib Zegwaard (Opleidingscommissie) Dr. Angela Stoof	programma, voorzieningen - borging masterniveau - onderzoek en stage - borging kwaliteit werkplek - aansluiting instromers - contacttijd - studielast relatie beroepenveld - deskundigheidsbevordering/pop - internationalisering - specifieke voorzieningen - lectoraat
12:00 - 12:45	Studenten John Kamphuis (GL) Maikel Ak (GL)	Kwaliteit en relevantie programma - aansluiting - mogelijkheid tot eigen inbreng - toetsen en beoordelen - kwaliteit docenten - informatievoorziening / specifieke voorzieningen - contacttijd - studielast - onderzoek en lectoraat
12:45 - 13:30	<i>Lunch auditteam</i>	
13:30 - 14:15 deel auditteam	Examencommissie Drs. Theo van Leeuwen, voorzitter Drs. Erik Renkema, secretaris Dr. Cees van der Laan	Bevoegdheden en taken examencommissie en toetscommissie - bekwaamheden en deskundigheidsbevordering - borging kwaliteit toetsen en beoordelen verschillende leerroutes en locaties - onafhankelijkheid beoordelen - resultaten/gerealiseerd niveau
13:30 - 14:15 deel auditteam	Open spreekuur	
14:15 - 14:30	<i>Intern overleg</i>	
14:30 - 15:15	Lectoraat Dr. André Mulder, lector Dr. Angela Stoof, lid kenniskring	Opdracht van het lectoraat - relatie en betrokkenheid bij de masteropleiding - onderzoek - kenniskring - participatie studenten en Docenten-onderzoekswerkplaats - betrokkenheid van het lectoraat bij praktijkgericht onderzoek masterstudenten
15:15 - 15:45	<i>Inzien materialen</i>	
15:45 - 16:15	Rondleiding Dr. Peter de Haan Dr. Joke Bruinsma	
16:15 - 17:00	Vertegenwoordigers werkveld Drs. Els Braam, docent godsdienst 1 ^e graad Drs. Taco Visser, voorzitter VDLG Drs. Rene van Doremalen, geestelijk verzorger MC Leeuwarden Drs. Kees Smit, staflegerpredikant	Kwaliteit en relevantie van de opleiding (programma, actuele ontwikkelingen, stage en begeleiding, onderzoekscomponent, kwaliteit docenten) - wensen vanuit het werkveld / alumni
17:00 - 17:30		(Indien van toepassing) Pending issues
17:30 - 18:00	<i>Intern overleg</i>	
18:00 - 18:30	Terugkoppeling door voorzitter auditteam	

BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten

1. Kritische Reflectie Master Godsdienstleraar van de eerste graad, november 2011
2. Uitgangspunten, versie 6 (t.b.v. de inrichting van de opleiding)
3. Maatlat (verschil tussen bachelor niveau en master niveau)
4. Bekwaamheidseisen – Staatsblad 2005
5. Beroepsstandaard voor de Geestelijke Verzorger in Zorginstellingen, 2002
6. Kennisbasis hbo masteropleiding leraar vho, godsdienst en levensbeschouwing, 2011
7. Een professional met diepgang (domeincompetenties voor de bachelor of theology)
8. Leerlijn Onderzoek 2011
9. Beleid internationalisering Domein Bewegen en Educatie, 2011
10. Studiegids deeltijd masteropleiding Leraar Godsdienst eerste graad, 2011-2012
 - (incl) Onderwijs en Examenregeling
 - (incl) Variant Geestelijke Verzorger
11. Rooster master 2011-2012
12. Verslag werkveld bijeenkomst, juni 2011
13. Overzicht docententeam GL
14. Actieplan leraar 2020
15. Dublin Descriptoren
16. Map Eindonderzoek
17. Map Studiewijzers
18. Werkcontract master Godsdienstleraar eerstegraads
19. Ondernemingsplan School of Education (SoE) Windesheim, 2009-2012
20. Handboek Toetsen en Beoordelen
21. Lopend onderzoek Kenniskring
22. NHL Studentenstatuut Master Leraar godsdienst deeltijd
23. Rapport Noordelijke Hogeschool Leeuwarden hbo-ma Leraar Godsdienst
24. Leerplan NHL 2009-2010

BIJLAGE VI Overzicht auditteam

Panelleden	Expertise audit kwaliteitszorg	Expertise onderwijs	Expertise werkveld	Expertise vakinhoud	Expertise internationaal	Expertise studentzaken
Voorzitter drs. R.B. van der Herberg	x	x				
werkveld- / vak deskundige Prof. dr. J.J. de Lange		x	x	x	x	
Werkveld- / vak deskundige C. van Eerten	x	x	x	x		
Student-lid M. Rigter						x
Secretaris Drs. R.F Stapert	x	x				

Op 10 november 2011 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het panel master opleiding Leraar Godsdienst Eerste Graad – Windesheim [# 5448].

Korte functiebeschrijvingen panelleden

1	Drs. R.B. van der Herberg: partner Hobéon, voorheen rector Minkema College te Woerden
2	Prof. dr. J.J. de Lange: Hoogleraar Praktische Theologie - Faculteit voor Protestantse Theologie te Brussel. Tot 2009 ook: Gastdocent godsdienstpedagogiek Faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschappen Rijksuniversiteit Groningen (NL).
3	C. van Eerten: directeur ROC ASA te Almere. Voorheen: Beleidsadviseur Identiteit voor het College van Bestuur van ROC ASA. Van 1977-1998: Docent Godsdienstige Vorming en levensbeschouwelijke ontwikkeling in LBO en MBO.
4	M. Rigter: 2 ^e jaars master Theologie en Levensbeschouwing, Fontys Hogeschool

drs. R.F. Stapert, senior adviseur Hobéon	secretaris /coördinator, gecertificeerd in november 2010
---	--

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Drs. R.B. van der Herberg
p/a Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

is als deskundige /voorzitter gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

hbo-masteropleiding Leraar Godsdienst

aangevraagd door de instelling:

Christelijke Hogeschool Windesheim

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Den Haag

Datum: 25 augustus 2011

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

De heer prof.dr. J.J. de Lange
Boelestraat 20
8266 DV Kampen

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

hbo-masteropleiding Leraar Godsdienst

aangevraagd door de instelling:

Christelijke Hogeschool Windesheim

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: *Kampen* Datum: *17 aug 2011*

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

De heer drs. C.J. van Eerten
Sleper 27
3448 WH Woerden

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

hbo-masteropleiding Leraar Godsdienst

aangevraagd door de instelling:

Christelijke Hogeschool Windesheim

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Datum:

Woerden

26/02/2011

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Marian Rigter
Slinke 12
8433 LW Haulerwijk

is als student auditor gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Master Leraar Godsdienst

aangevraagd door de instelling:

Christelijke Hogeschool Windesheim

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: *Haulerwijk* Datum: *13-10-'11*

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Drs. R.F.H.M. Stapert
p/a Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

is als secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

hbo-masteropleiding Leraar Godsdienst

aangevraagd door de instelling:

Christelijke Hogeschool Windesheim

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Den Haag

Datum:

23-8-2011

Handtekening:

